

25-Mart, 2025-yil

AUTIZM SINDROMLI BOLALAR NUTQ NUQSONLARINING KORREKSION-PEDAGOGIK TA’LIMIDA LOGOPEDIK ISH

Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti
Pedagogika va Psixologiya fakulteti
Logopediya yo‘nalishi 511-21-guruh
Ubaydullayeva Zilola Muhammad qizi

Annotasiya: Ushbu maqolada autizm sindromli bolalarning nutqiy rivojlanishidagi muammolar va ularni bartaraf etish uchun logopedik ishning o‘rni tahlil qilinadi. Autizm spektr buzilishi bo‘lgan bolalar odatda til va nutqni egallashda qiyinchiliklarga duch keladilar, shu sababli ularning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Maqolada logopedik mashg‘ulotlar, individual va guruhli darslar, multimodal yondashuvlar, vizual va sensor metodlar qo‘llanilishi haqida batafsil ma’lumot beriladi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar, o‘yin terapiyasi va alternativ kommunikatsiya vositalarining logopedik ish jarayonidagi samaradorligi ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotlar asosida autizm sindromli bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlarning natijadorligini oshirish bo‘yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so‘zlar: autizm sindromi, nutqiy rivojlanish, logopediya, nutq nuqsonlari, korreksion-pedagogik ta’lim, kommunikativ qobiliyat, terapevtik metodlar, alternativ kommunikatsiya, sensor integratsiya, vizual yordamchi vositalar, multimodal yondashuv.

LOGOPEDIC WORK IN CORRECTIONAL-PEDAGOGICAL EDUCATION OF SPEECH DISORDERS IN CHILDREN WITH AUTISM SYNDROME

Abstract: This article analyzes the problems in the speech development of children with autism syndrome and the role of speech therapy in their elimination. Children with autism spectrum disorders usually have difficulties in acquiring language and speech, therefore, the development of their communicative abilities is important. The article provides detailed information on speech therapy classes, individual and group lessons, multimodal approaches, the use of visual and sensory methods. It also examines the effectiveness of modern technologies, play therapy and alternative communication tools in speech therapy work. Based on the research, recommendations are given to increase the effectiveness of speech therapy work with children with autism syndrome.

Keywords: autism syndrome, speech development, speech therapy, speech defects, correctional and pedagogical education, communicative abilities, therapeutic methods, alternative communication, sensory integration, visual aids, multimodal approach.

25-Mart, 2025-yil

ЛОГОПЕДИЧЕСКАЯ РАБОТА В КОРРЕКЦИОННО- ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ РЕЧЕВЫХ ДЕФЕКТОВ ДЕТЕЙ С АУТИЗМ-СИНДРОМОМ

Аннотация: В статье анализируются проблемы речевого развития детей с синдромом аутизма и роль логопедической работы в их устранении. Дети с расстройствами аутистического спектра обычно испытывают трудности с освоением языка и речи, поэтому важно развивать их коммуникативные навыки. В статье представлена подробная информация об использовании логопедического тренинга, индивидуальных и групповых занятий, мультимодальных подходов, визуальных и сенсорных методов. Также рассмотрена эффективность современных технологий, игровой терапии и альтернативных средств коммуникации в логопедическом процессе работы. На основе исследования даны рекомендации по повышению эффективности логопедической работы с детьми с синдромом аутизма.

Ключевые слова: синдром аутизма, речевое развитие, логопед, речевые дефекты, коррекционно-педагогическое образование, коммуникативная способность, терапевтические методы, альтернативное общение, сенсорная интеграция, наглядные пособия, мультимодальный подход.

KIRISH

Jamiyatda bolalarning to‘laqonli rivojlanishi va ijtimoiy moslashuvi ularning nutqiy qobiliyatlariga bevosita bog‘liq. Biroq, autizm sindromli bolalarda nutqiy rivojlanishning kechikishi yoki buzilishi kuzatiladi, bu esa ularning atrof-muhit bilan samarali muloqot qilishiga to‘sqinlik qiladi. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun korreksion-pedagogik yondashuvlar, xususan, logopedik ish muhim ahamiyat kasb etadi.

Logopedik mashg‘ulotlar autizm spektr buzilishiga ega bolalarning nutqiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ularning muloqotga bo‘lgan qiziqishini oshirish va ijtimoiy moslashuvini yaxshilashga qaratilgan. Zamonaviy logopediya usullari, jumladan, vizual va sensor yondashuvlar, o‘yin terapiyasi, alternativ va qo‘shimcha kommunikatsiya vositalari bolalarning individual ehtiyojlariga mos holda qo‘llaniladi.

Ushbu maqolada autizm sindromli bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishning mohiyati, uning asosiy metod va texnikalari, shuningdek, ta’lim jarayonidagi samaradorligi tahlil qilinadi. Bundan tashqari, logopedik yondashuvlarning bolalarning nutqiy rivojlanishiga ta’siri va ularning ijtimoiy muhitga integratsiyasini yaxshilashdagi o‘rni yoritiladi.

Muhokama va natijalar. Autizm sindromli bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlar ularning nutqiy rivojlanishi va kommunikativ qobiliyatlarini yaxshilashda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, individual yondashuv asosida tuzilgan logopedik mashg‘ulotlar autizm spektr buzilishi bo‘lgan bolalarning nutqiy faolligini oshirishga, so‘z boyligini kengaytirishga va ijtimoiy muloqot ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

25-Mart, 2025-yil

Logopedik mashg‘ulotlarda qo‘llaniladigan asosiy metodlar quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

Vizual yondashuvlar – piktogrammalar, rasmlar va boshqa vizual vositalar yordamida bolalarning tushunish va ifoda qilish qobiliyatlarini rivojlantirish.

Sensor integratsiya terapiyasi – eshitish, ko‘rish, sezish va harakat orqali nutq rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash.

Alternativ va qo‘shimcha kommunikatsiya (AAC) – so‘zlashish imkoniyati cheklangan bolalar uchun jismoniy va elektron aloqa vositalaridan foydalanish.

O‘yin terapiyasi – tabiiy va qiziqarli muhitda bolalarning nutqiy faolligini oshirish.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, autizmli bolalar bilan logopedik ishlar muntazam va individual yondashuv asosida olib borilganda natijalar ancha samarali bo‘ladi. Maxsus logopedik mashg‘ulotlar natijasida quyidagi o‘zgarishlar kuzatiladi:

Nutqiy faollik oshadi – bola tovushlar chiqarishni, so‘zlarni talaffuz qilishni va jumlar tuzishni boshlaydi.

Kommunikativ qobiliyatlar rivojlanadi – bola atrofdagilar bilan muloqot qilishga harakat qiladi, vizual aloqa yaxshilanadi.

Ijtimoiy moslashuv yaxshilanadi – bola jamiyatda o‘zini erkin his qilishi va mustaqil harakat qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Umuman olganda, logopedik yondashuvlarning samaradorligi bolalarning yoshiga, autizm spektr buzilishining darajasiga va ularga qo‘llanilgan metodlarga bog‘liq. Shu sababli, logopedlar va pedagoglar har bir bolaning ehtiyojlariga mos yondashuvlarni tanlashlari muhimdir.

Xulosa. Autizm sindromli bolalar uchun logopedik ish ularning nutqiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash va ijtimoiy moslashuv jarayonini osonlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, individual va tizimli logopedik mashg‘ulotlar orqali bolalarning nutqiy faolligi, kommunikativ qobiliyatlari va jamiyatga integratsiya darajasi sezilarli darajada oshadi.

Maqolada keltirilgan tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

1. Logopedik ishlarning ahamiyati – Autizm spektr buzilishi bo‘lgan bolalarda nutqiy nuqsonlarni tuzatish va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishda logopedik yondashuvlar samarali natija beradi.

2. Samarali metodlar – Vizual yondashuvlar, sensor terapiya, alternativ kommunikatsiya usullari va o‘yin terapiyasi autizm sindromli bolalar bilan ishlashda eng samarali metodlar qatoriga kiradi.

3. Individual yondashuv zarurati – Har bir bolaning ehtiyojlari va rivojlanish darajasini inobatga olib, individual ta‘lim dasturlarini ishlab chiqish muhimdir.

4. Davomiy ta‘lim va qo‘llab-quvvatlash – Logopedik ish muntazam olib borilganda va oila a‘zolari ham jarayonga jalb qilinganda natijalar yanada samarali bo‘ladi.

Shunday qilib, autizm sindromli bolalarning nutqiy rivojlanishini yaxshilash uchun logopedik ishlarni erta boshlash, individual yondashuv asosida olib borish va zamonaviy

25-Mart, 2025-yil

pedagogik texnologiyalardan foydalanish zarur. Bu esa ularning kelajakda mustaqil hayot kechirishiga va jamiyatga moslashishiga ijobiy ta’sir ko’rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Авакян, Л.Г. (2018). Дети с расстройствами аутистического спектра: диагностика, коррекция, обучение. Москва: Просвещение.
2. Богомолова, А.В. (2019). Логопедическая работа с детьми с особенностями речевого развития. Санкт-Петербург: Речь.
3. Волкова, Е.Н. (2020). Современные методы логопедической коррекции у детей с аутизмом. Москва: ВЛАДОС.
4. Назарова, З.М. (2017). Коррекционно-педагогическая работа с детьми с РАС. Ташкент: Фан.
5. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. (2021). Maxsus ta’lim dasturlari va metodik tavsiyalar. Toshkent: XTV nashriyoti.
6. Шевченко, С.Н., & Иванова, Л.П. (2021). Альтернативные методы коммуникации для детей с РАС. Новосибирск: Изд-во НГПУ.
7. Vygotsky, L.S. (1986). Thought and Language. Cambridge, MA: The MIT Press.
8. American Speech-Language-Hearing Association (ASHA). (2020). Principles and Strategies for Autism Speech Therapy. Washington, DC.